

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ- တၢ်မၤနၤမၤယၢ်လိာ်သး (bullying)-တၢ်ဂၤဒီးတၢ်ဂၤအတၢ်မၤ အၢမၤသီလိာ်သးလၢကွၢ်တဖၣ်အပူၤ

ကွၢ်ကီၢ်ရၢၣ်(School District)အိၣ်ဒီးတၢ်အၢၣ်လိာ်သးလၢကၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးဟံးယၢ်တၢ်
မၤလိာ်လိာ်လၢအတၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ဘၣ်အိၣ်ဘၣ်ဒီးတၢ်မၤနၤမၤယၢ်လိာ်သးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
ဒ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီအိၣ်ဝဲလၢပူၤကွၢ်ဖိကိးဂၤဒီးကဘၣ်တၢ်ရၢအိၣ်ဒီးအသူးအသ့ၣ်အလၢက
ပီၤအသိးန့ၣ်ပူၤကွၢ်ဖိတၢ်ဂၤဒီးတၢ်ဂၤမၤနၤမၤယၢ်လိာ်သးလၢကွၢ်အတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်,
လၢမိထီၣ်ဘၢးစံအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, လၢကွၢ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂၤတဖၣ်လၢကွၢ်အကရၢၢ်
ပူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ် လၢကွၢ်အကရၢၢ်ချၢမ့ၢ်ဂ့ၢ် ဘၣ်တၢ်တြီၤယၢ်အိၣ်ယံးယံးန့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်မၤတံာ်တံာ်
မ့တမ့ၢ်တၢ်မၤအၢမၤသီတၢ်အလုၢ်အလၢ်အသိး တၢ်မၤနၤမၤယၢ်လိာ်သးမ့ၢ်တၢ်အလုၢ်အလၢ်
လၢအတြီၤယၢ်ပူၤကွၢ်ဖိတၢ်ဂၤလၢကမၤလိာ်န့ၣ်တၢ်အဂီၢ်ဒီး မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်အလုၢ်အလၢ်လၢအတြီၤ
ယၢ်ကွၢ်လၢကဟ့ၣ်ပူၤကွၢ်ဖိတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအလိာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တြီၤ
ယၢ်တၢ်မၤနၤမၤယၢ်လိာ်သး-အိၣ်ယုၢ်ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂၤလၢကန့ၣ်လီၤတြီၤဆၢဒီးပာ်ကတီၢ်
တၢ်အလုၢ်အလၢ်လၢအတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်-ကဘၣ်တၢ်ထၢန့ၣ်အိၣ်လၢကွၢ်ကီၢ်ရၢၣ်တၢ်အလုၢ်အလၢ်
တၢ်သိၣ်တၢ်သီအပူၤလၢတီၤကိးတီၤဒီးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပူၤကွၢ်ဖိလၢအတၢ်ပိာ်ထွဲကွၢ်ကီၢ်ရၢၣ်အ
တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢအတြီၤယၢ်တၢ်မၤနၤမၤယၢ်လိာ်သးအကျဲန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်သိၣ်အိၣ်သီအိၣ်
ဒ်အကြၢးဝဲအသိး (ဒီးကျဲလၢကန့ၣ်လီၤတြီၤဆၢတၢ်ဒ်ကွၢ်မူဒါခိၣ်ပာ်လီၤဝဲအသိး) ဒ်တၢ်သိၣ်
တၢ်သီတဖၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, ဒ်ကွၢ်ကီၢ်ရၢၣ်ဒီးကွၢ်အတၢ်ကရၢကရိတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်ဒီးကွၢ်
ကီၢ်ရၢၣ်တၢ်အလုၢ်အလၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီအသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အခီပညိ/တၢ်လၢအတြီၤယၢ်တၢ်အလုၢ်အလၢ်တဖၣ်အဒိအတံာ်

လၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤအဂီၢ်, တၢ်ကတီၢ် “တၢ်မၤနၤမၤယၢ်လိာ်သး
(bullying)” လၢကွၢ်ဖိတဖၣ်အကျိအခီပညိမ့ၢ်ဝဲ “တၢ်မၤလၢအတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်
ခဲအံၤခဲအံၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်မၤလၢအအိၣ်ဒီးဂံၢ်ဘၢတၢ်စိတၢ်ကမိလၢအတၢ်ဒ်သိးလိာ်သး ဖဲကွၢ်
ဖိတၢ်ဂၤမ့တမ့ၢ်ကွၢ်ဖိတဖၣ်လၢအဂံၢ်ဆူၣ်ဘၢဆူၣ်မၤနၤမၤဆါကွၢ်ဖိလၢအဂံၢ်စၢ်ဘၢစၢ်န့ၣ်
လီၤ.”

တၢ်မၤနၤမၤယၢ်လိာ်သး(bullying)န့ၣ်အိၣ်သၢကလုၢ်န့ၣ်လီၤ.

- ၁) နီၢ်ခိၣ်ကစၢ် (ပာ်ယုၢ်ဒီးတၢ်မၤလၢအမ့ၢ် တၢ်ထီပူၤဂၤ, တၢ်ထူပူၤဂၤ, တၢ်ထူးပဲာ်
ပူၤဂၤ, တၢ်ဆိၣ်ပူၤဂၤ, တၢ်ဟံးန့ၣ်ပူၤဂၤအတၢ်ဒီးတၢ်မၤလၢအတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်)
- ၂) တၢ်စံးတၢ်ကတီၢ် (ပာ်ယုၢ်ဒီး တၢ်ကတီၢ်သရီၣ်ကမဲာ်ပူၤဂၤ, တၢ်တဲလိာ်ကွဲတဲဆဲး
အဲးတၢ်, တၢ်ကိးပူၤအမံၤ, တၢ်ကတီၢ်မၤပျံၤပူၤဂၤဒီးတၢ်မၤလၢအတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်)
- ၃) တၢ်မၤဘၣ်ဒိးသး (ပာ်ယုၢ်ဒီး တၢ်တဲပူၤဂၤအဂ့ၢ်လၢအတၢ်တီတဘၣ်တဖၣ်,

တၢ်မၤတံၢ်တၢ်ပှၤဂၤအတၢ်ရူၤလိာ်မုၢ်သး မ့တမ့ၢ်တဖုးရူၤအိၤဒီးပှၤဂၤ, ထုးကွံာ်အိၤလၢ တၢ်ရူၤလိာ်သးဒီးပှၤဂၤ မ့တမ့ၢ်မၤမဲာ်ဆုးအိၤ, ဒီးတၢ်မၤလၢအတၢ်ဂ့ၤအဂ့ၤအဂၤတဖၣ်)

ကွီၤကိၢ်ရူၣ်တြီၤယၢ်စ့ၢ်ကိး “တၢ်မၤနၢၤမၤယၢ်လိာ်သးလၢအ့ၣ်ထၢၣ်နဲးအပူၤ” (မ့ၢ်စ့ၢ် ကိး တၢ်မၤနၢၤမၤယၢ်လိာ်သးလၢစၣ်ဘၢၣ်အပူၤ) ပာ်ယုာ်ဒီးပှၤဆုၤလိာ်န့ၢ်သးတၢ်ကွဲး, ပှၤ ကွဲးလိာ်န့ၢ်သးအံၤမ့ (e-mail), ဝဲးဘၢ်စးထံ (website), ပှၤကတိၤလိာ်သးတၢ်လၢခိၣ်ဖျၢၤထၢၣ် အပူၤဒီးပှၤဆုၤလိာ်န့ၢ်သးတၢ်ကွဲးလၢလိာ်တဲလၢပှၤဟးစိာ်အိၤအပူၤ ဝဲတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဲထီၣ် တၢ်တံၢ်တၢ်လၢကွီၤအတၢ်ဖံးတၢ်မၤအဂီၢ် မ့တမ့ၢ်မၤကမၣ်ဘၢၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢအဘၣ်ထွဲ ဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ, ဒီးကိၢ်ရူၣ်ကွီၤဖိမ့တမ့ၢ်ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်အတၢ်အိၣ် မုၢ်အိၣ်ပၤအကျဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလၢအတၢ်ဂ့ၤအဘၣ်တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်လၢအဖီခိၣ်အကျါတခါဒၣ်လဲၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်မၤနၢၤမၤယၢ်လိာ်သး (မ့တမ့ၢ်တၢ်မၤလၢအအၢအသီခိၣ်ခိၣ်မုၢ်မုၢ်ဘၣ်ဆၣ်) သ့ဝဲဒီးတၢ် မၤအံၤအိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်အသးလၢတၢ်အိၣ်သးအဖီခိၣ်အဆံးအဖီခိၣ်ဒီးပှၤလၢအမၤတၢ်တဂၤအ တၢ်ပညိၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပှၤတၢ်တၢ်တဖၣ်အတၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါ- တၢ်န့ၣ်ကျဲတဖၣ်

၁) ပှၤကွီၤဖိတဂၤမၤမ့ၢ်န့ၣ်ဝဲလၢပှၤမၤနၢၤမၤယၢ်အိၤ ဒီးပှၤအဂ့ၤအဂၤလၢအသ့ၣ်ညါမ့တမ့ၢ် ထံၣ်ပှၤမၤနၢၤမၤယၢ်လိာ်သးန့ၣ်ကဘၣ်တဲဘၣ်ကွီၤအပှၤမၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့တမ့ၢ်ကွီၤခိၣ်န့ၣ် လီၤ.

၂) ကွီၤအပှၤမၤတၢ်ဖိမ့တမ့ၢ်ကွီၤခိၣ်လၢပှၤဟဲတဲဘၣ်အိၤတၢ်တဂၤန့ၣ် (မ့တမ့ၢ်ကွီၤအပှၤမၤ တၢ်ဖိမ့တမ့ၢ်ကွီၤခိၣ်လၢအထံၣ်ပှၤမၤနၢၤမၤယၢ်တၢ်တဂၤ) ကယုသ့ၣ်ညါသံကွၢ်သံဒီးသမံ သမိးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီးဟံးန့ၢ်ဂီၢ်ဝိၣ်အကြးဝဲဘၣ်ဝဲအသိး, ဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဆူပှၤ လၢအန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤလၢကဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတၢ်အအိၣ် မ့တမ့ၢ်ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါလၢကွီၤကိၢ်ရူၣ် ပာ်လီၤအအိၣ် ဒ်သိးကယုထံၣ်သ့ၣ်ညါပှၤဟဲတဲတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဟးဒီးပှၤမၤနၢၤမၤယၢ်လိာ်သး အံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါပှၤဟဲတဲတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဟးဒီးပှၤမၤနၢၤမၤယၢ်လိာ်သးအံၤက ဘၣ်ပိာ်ထွဲထီၣ်တၢ်မၤအကျါအကွၢ်အခံလၢတၢ်သူအိၤလၢတၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါပှၤမၤတံၢ်တၢ်လိာ် သးလၢကွီၤကိၢ်ရူၣ်အပူၤ ပာ်ယုာ်ဒီးပှၤတီၣ်ထီၣ်တၢ်တၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအလဲၤသးဒ်အ လုာ်အလၢအိၣ်ဝဲအသိးမ့တမ့ၢ်လၢအတလဲၤသးဒ်အလုာ်အလၢအိၣ်ဝဲအသိးဒီးတၢ်ပတံသ ကွီၢ်ကညးအပတီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃) တၢ်ဂ့ၢ်လၢပှၤဟဲဟ့ၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဟးဒီးပှၤမၤနၢၤမၤယၢ်လိာ်သးအံၤ ပှၤဟဲဟ့ၣ်ထီၣ်လၢလံာ် မ့ၢ်ဂ့ၢ်ပှၤတဲဖျါထီၣ်လၢပှၤအထးခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် ကဘၣ်တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါအိၤလီၤတၢ်လီၤဆဲး ယု ထံၣ်သ့ၣ်ညါအိၤတဘျီယီတအိၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်မဲာ်တၢ်ဘၣ် ဒီးဒ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အိၣ်ဝဲအ

သိး, ဇ်ကီၢ်ရှၢ်အသနူအကျဲဒီးတၢ်ပတၢ်ပြးအတၢ်ဘျါ ဒီးဇ်ကီၢ်ရှၢ်တၢ်အလုၢ်အလၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

၄) ဇ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတြီယၢ်အသိး တၢ်ဂ့ၢ်လၢပုၤဟ့ၣ်ထီၣ်ဘၣ်ယးပုၤမၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအလုၢ်အလၢ်အံၤတဘၣ်တၢ်ဟ်ဖျါအီၤဘၣ်ဒီးကဘၣ်တၢ်ဟ်အီၤဒ်အဘၣ်ယးဒီးပုၤတဂၤအသိးတသ့ဖဲအသ့န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးဒ်သိးတၢ်သံကွၢ်သံဒီးလၢတၢ်ကဟ့ၣ်တၢ်ကမၣ်ကသ့အဂီၢ် မ့တမ့ၢ်ဒ်သိးတၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါလၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်ကသ့အဂီၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤကဘၣ်တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဒ်ပုၤ “ဘၣ်သ့ၣ်ညါ” ဒီးပုၤလိာ်ဘၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ဖဲပုၤဟဲတဲဘၣ်ကိၣ်ခိၣ်နၢ်တဖၣ်လၢပုၤမၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးတၢ်ဂ့ၢ်လၢအမ့ၢ်တၢ်မၤကမၣ်သဲစးမ့တမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအကဒုးကဲထီၣ်တၢ်အတၢ်သိၣ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးလၢကိၣ်ချၢမ့ၢ်ဂ့ၢ်လၢကိၣ်ပုၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ် ပုၤဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါတၢ်သိၣ်တၢ်သီခိၣ်နၢ်တဖၣ်တဘျီယီၤန့ၣ်လီၤ.

၅) ကိၣ်ခိၣ်နၢ်တဖၣ်ဖဲအယုသ့ၣ်ညါသံကွၢ်သံဒီးသမံသမိးပုၤမၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအဂ့ၢ်အကျိၤအံၤန့ၣ် ကဘၣ်လူၤပိာ်ထွဲဒီးသုကျဲသနူလၢအဘၣ်တၢ်ဟ်လီၤယာ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ပတၢ်ဆုၢ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သီဒ်အကြားဝဲဘၣ်ဝဲအသိး (ဇ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီဘၣ်ယးဒီးပုၤမၤတံာ်တံာ်လိာ်သးလၢကိၣ်အဟီၣ်ကဝီၤပုၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်မၤပျံၤမၤဖုးပုၤဂၤလၢတၢ်ကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အတၢ်သိၣ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးမ့ၢ်စ့ၤ, တၢ်မၤဆူးမၤဆါပုၤကိၣ်ဖိတဖၣ်), ဇ်ကီၢ်ရှၢ်တၢ်အလုၢ်အလၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီ ဒီးကိၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအကျဲတဖၣ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

၆) ပုၤကွၢ်ထွဲကိၣ်တဖၣ်အမူဒါခိၣ်မ့တမ့ၢ်မူဒါခိၣ်လၢပုၤဟ်လီၤတဂၤကဘၣ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါအီၤလၢအချုတသ့ဖဲအသ့ဘၣ်ယးဒီးပုၤဟ်ထီၣ်တၢ်ကမၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ မ့တမ့ၢ်တၢ်ဟ်ဖျါတဖၣ်လၢအဘၣ်ယးဒီးပုၤကိၣ်ဖိတဖၣ်အတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအဂ့ၢ်အကျိၤဒီးတၢ်သံကွၢ်သံဒီးသမံသမိးအတၢ်အိၣ်သးအံၤန့ၣ်လီၤ.

၇) တၢ်သံကွၢ်သံဒီးသမံသမိးဘၣ်ယးဒီးပုၤဟ်ထီၣ်တၢ်ကမၣ်လၢတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအဂ့ၢ်အကျိၤလၢကိၣ်အဟီၣ်ကဝီၤပုၤမ့ၢ်ဂ့ၢ် လၢတၢ်လီၢ်အဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်ကဘၣ်တၢ်ကွဲးနီၣ်အီၤဒ်သိးတၢ်ကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါလၢကဟ်ဖျါထီၣ်ကိၣ်ကီၢ်ရှၢ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကျဲးစးမၤစ့ၤလီၤတၢ်လၢအဒုးကဲထီၣ်ပုၤကိၣ်ဖိအတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးတဖၣ် ဒီးဒ်သိးတၢ်ကကွၢ်ကဒါက့ၤကိၣ်ကီၢ်ရှၢ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကျဲးစးမၤစ့ၤလီၤတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအလုၢ်အလၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၈) မိာ်ပာ်လၢအိၣ်ဒီးအဖိလၢပုၤကမၤနၢၤမၤယၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် ကိၣ်ဖိလၢအတီၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဟ်တၢ်ကမၣ်လၢတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအလုၢ်အလၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် မိာ်ပာ်လၢအိၣ်ဒီးအဖိလၢပုၤဟ်တၢ်ကမၣ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအလုၢ်အလၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် ကိၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီအခိၣ်အနၢ်ကဒုးသ့ၣ်ညါမိာ်ပာ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကဲထီၣ်သးအဂ့ၢ်အကျိၤ ဒီးပုၤဟ်ထီၣ်တၢ်ကမၣ်တၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီအတၢ်န့ၣ်ကျဲးအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ပုၤမ့ၢ်ထံၣ်န့ၢ်မ့တမ့ၢ်ပုၤဆိကမိၣ်လၢကိၣ်ဖိလၢပုၤဟ်တၢ်ကမၣ်လၢအလိာ်တဂၤအနီၢ်ခိၣ်မ့တမ့ၢ်အခိၣ်န့ၢ်တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဘၣ်န့ၣ်, တၢ်သံကွၢ်သံဒီးသမံသမိးဒီး

တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်သီၣ်သီၣ်တဖၣ်ကပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံအိၣ်ဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤအကျိၤအကွၢ်သ့ၣ်
တဖၣ်ဒ်ပဒိၣ်ဒီးကီၢ်စဲၣ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သီၣ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်တြီၤတၢ်ဟ့ၣ်ကၢ်က့ၤ

ကိၣ်ကီၢ်ရၣ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢပုၤကဟ့ၣ်ကၢ်က့ၤတၢ်ဆူပုၤလၢအပၣ်ဒုၣ်ပၣ်ကမၢ်တၢ်အ
အိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ပုၤလၢအဘၣ်တၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်အီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ပုၤလၢအထံၣ်ဒီးအုၣ်အသးလၢတၢ်မၤ
နၢၤမၤယၣ်အဂ့ၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤဒီးပုၤတဂၤလၢအဟံၣ်ယုၣ်လၢတၢ်သံကွၢ်သံဒီးသမံသမိးတၢ်ဘၣ်ယး
ဒီးတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအဂ့ၢ်အကျိၤအံၤန့ၣ်ဘၣ်. ပုၤလၢအမၤနၢၤမၤယၣ်ပုၤဂၤမ့ၢ်ဂ့ၤ,
ပုၤလၢအဘၣ်တၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်အီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ ပုၤကသံကွၢ်သံဒီးသမံသမိးဒီးကွၢ်ထွဲအီၤဒ်သိး
တၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအလုၢ်အလၢ်အံၤအသုတအိၣ်ထီၣ်ကဒါက့ၤတဂ့ၤအဂီၢ်ဒီးပုၤလၢ
အသံကွၢ်သံဒီးသမံသမိးတၢ်တဖၣ်ပုၤတဟ့ၣ်ကၢ်က့ၤအီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သ့ၣ်ညါဝဲဘၣ်ဆၣ်ဟံၣ်တၢ်ကမၢ်လၢအတဘၣ်တဖၣ်လၢပုၤဂၤအလီၤ

ပုၤတဂၤလၢအသ့ၣ်ညါဝဲလၢပုၤကိၣ်ဖိတဂၤအတၢ်ကမၢ်တအိၣ်ဘၣ်ဆၣ်စံးသရူးက
မၢ်ပုၤကိၣ်ဖိတဂၤအံၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်ပုၤဂၤအလုၢ်အလၢ်အယိၣ်န့ၣ်ပုၤလၢအစံး
သရူးကမၢ်ပုၤကိၣ်ဖိတဂၤအံၤကဘၣ်တၢ်သိၣ်သီၣ်သီၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

ကိၣ်ကီၢ်ရၣ်အမူဒါ/တၢ်သိၣ်လိ

ကိၣ်ခိၣ်တဖၣ်လၢကိၣ်တဖျၢၣ်ဘၣ်တဖျၢၣ်ဒီးပုၤလၢအကွၢ်ထွဲတၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤတဖၣ်
အမူဒါအိၣ်ဝဲလၢကစံးဘၣ်တဲဘၣ်ကိၣ်ဖိတဖၣ်ဒီးပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လၢကီၢ်ရၣ်အတၢ်သိၣ်တၢ်
သီဘၣ်ယးဒီးအတၢ်တြီၤပုၤကိၣ်ဖိအတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအလုၢ်အလၢ်အံၤကိးန့ၣ်
ဒဲးလီၤ. ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဒ်အသ့ၣ်ညါတ့ၢ်ဝဲလၢတၢ်အလုၢ်အလၢ်အံၤအိၣ်လၢကိၣ်ကီၢ်ရၣ်ပုၤ
ဒီးဒုးသ့ၣ်ညါပုၤကွၢ်ထွဲတၢ်တဖၣ်အသိး အမူဒါအိၣ်ဝဲလၢကဘၣ်က့ၤတၢ်လၢအပတီၢ်ကိးပ
တီၢ်ဒဲးအပူၤဒ်သိးကတြီၤပုၤကိၣ်ဖိအတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအလုၢ်အလၢ်အံၤကသ့အ
ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၢ်, ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်စ့ၢ်ကိးပုၤကဟ့ၣ်အီၤလၢတၢ်သိၣ်လိဒ်သိးကထံၣ်
သ့ၣ်ညါတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအဂ့ၢ်အကျိၤလၢကိၣ်တဖၣ်အပူၤဒီး ဒ်သိးကမၤစၢၤပုၤမၤတၢ်
ဖိအဂၤတဖၣ်လၢကထံၣ်သ့ၣ်ညါဒီးဟံးန့ၢ်မူဒါလၢကိၣ်ဖိတဖၣ်အတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအ
လုၢ်အလၢ်အံၤကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ကိၣ်အခိၣ်အနၢ်တဖၣ်ပၣ်လီၤတ့ၢ်ဝဲအသိး ကျဲၤလၢအတဒိတဒါတၢ်ဒီးကျဲၤလၢအက
တြီၤတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးအလုၢ်အလၢ်တဖၣ်လၢကီၢ်ရၣ်ပုၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ကျဲၤလၢအကကဟု
ကယၢ်ကိၣ်ဖိလၢပုၤမၤနၢၤမၤယၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤလၢအဘၣ်ထွဲ
ဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အပတီၢ်, တၢ်မၤလိဒါးအပတီၢ်ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကိၣ်အပုၤမၤ
တၢ်ဖိတဖၣ်ကဟ့ၣ်ကျဲၤလၢအကတြီၤတၢ်မၤနၢၤမၤယၣ်လိာ်သးဆူပုၤကိၣ်ဖိလၢအမၤနၢၤမၤ

ယဉ်ပျာ၊ ကိုဖိလားပျာ၊ မာနာ၊ မာယဉ်အိဒီးမိပ်တဖၣ်အအိၣ်တဂၢၤစုၣ်စုၣ်ဒ်သိးတၢ်မာနာ၊ မာယဉ်လိာ်သးအလုၢ်အလၢ်တဖၣ်ကအိၣ်ကတီၢ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကျဲလၢအကမၤစ့ၤလီၤတၢ်မာနာမာယဉ်လိာ်သးတဖၣ်

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်အကျဲတဖၣ်ဒီးတၢ်သိၣ်လိတဖၣ်လၢတၢ်ကမၤဘၣ်လိာ်က့ၤတၢ်ဒ်အဖျါဝဲ ဖဲအဖိလၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်လၢအဘၣ်တၢ်မာနာအိၣ်လၢပုၤသးစၢ် တၢ်တီၢ်တြၢ် ဒီးပုၤတၢ်က့ၢ် အတၢ်တဒိတဒါတၢ်အရူန့ၣ်လီၤ.

၁) ငှးသ့ၣ်ညါတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢအထီၣ်ဒါတၢ်မာနာမာယဉ်လိာ်သးတဖၣ်ဒီးကျးထီၣ် တၢ်သိၣ်တၢ်သီအလံာ်လၢက့ၢ်ပူၤအိၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကမၤသ့ၣ်တဖၣ်တက့ၢ်. (တၢ်နီၣ်- တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကမၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါစ့ၢ်ကိးအိၣ်လၢကီၢ်ရှၢ်တၢ်အလုၢ်အလၢ်အ တၢ်သိၣ်တၢ်သီအပူၤန့ၣ်လီၤ.)

၂) ပျဲက့ၢ်ဖိဒီးပုၤသးပုၤလၢအဟ့ၣ်ကူၣ်တၢ်တဖၣ်ကဟ့ၣ်ကူၣ်မၤစၢၤပုၤလၢအဘၣ်တၢ် မာနာမာယဉ်အိၣ်ဒီးပုၤလၢအမာနာမာယဉ်ပုၤဂၤတက့ၢ်. ငှးအိၣ်ထီၣ်သးလၢအသ့ၣ်ညါပာ် ကဲလီၤသးဒီးငှးအါထီၣ်တၢ်န့ၢ်ပာ်လိာ်သးဒီးတၢ်ဘၣ်သ့ၣ်ဘၣ်သးလၢတဂၢၤဒီးတဂၢၤအတၢ် လီၤဆိလိာ်သးအယိတက့ၢ်.

၃) ငှးအိၣ်ထီၣ်တံၤသကိးအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢအဒုသယဲၤပုၤက့ၢ်ဖိတဖၣ်ဒီးအသကိး မ့တမ့ၢ်တံၤသကိးလၢအသးပုၤန့ၢ်အိၣ်ဒ်သိးကဟ့ၣ်လိာ်သးတၢ်မာလိမာဒီးအဆၢကတီၢ်တၢ်ရဲၣ် တၢ်ကျဲတဖၣ်, တၢ်သုးတၢ်ကျဲလၢတၢ်မာလိမာဒီးအနံၤအသီအဂီၢ် ဒီးဒ်သိးကမၤစၢၤလိာ် သးအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.

၄) မာနာမိပ်အတၢ်ထံၣ်လိာ်အိၣ်သကိးသးအလိာ်ဒ်သိးကကိးအါထီၣ်န့ၢ်, ကရၢကရိ ဒီးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါမိပ်တဖၣ်လၢကဟံၣ်ယုၣ်လၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲပူၤ, ကမၤစၢၤကလီၤတၢ်, မၤစၢၤတၢ်လၢက့ၢ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒီးအတၢ်တိာ်ကျဲတဖၣ်အပူၤန့ၣ် တက့ၢ်.

၅) မၤအါထီၣ်ပုၤသးပုၤအတၢ်မာလိအတီၤဒ်သိးမိပ်ကသ့ၣ်ညါက့ၢ်ထွဲဖိတဖၣ်အ ဂီၢ်, ဒီးမၤအါထီၣ်က့ၢ်ဖိအတၢ်မာလိအတီၤအိၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်မာလိဘၣ်ယးဒီးတၢ်ပၤယာ်တၢ်သး ဒိၣ်ထီၣ် တၢ်မာလိဘၣ်ယးဒီးတၢ်န့ၢ်န့ၢ်လီၤသး ဒီးတၢ်မာလိဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဆိတလဲတၢ်အ လုၢ်အလၢ်တဖၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.

၆) ဟ့ၣ်နီၤလီၤကီၢ်ရှၢ်တၢ်အလုၢ်အလၢ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သီ ဆူသရၣ်တဖၣ် က့ၢ်ဖိတ ဖၣ် ဒီးမိပ်တဖၣ်အအိၣ်ဒ်သိးကလူၤပိာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီအခံအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.

၇) လၢနကဟ့ၣ်တၢ်ကမၤခိဖျိလၢတၢ်အလုၢ်အလၢ်တဂ့ၤအလီၢ် မၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်မာ လိမာဒီးလၢအဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အလုၢ်အလၢ်လၢအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲတက့ၢ်.

၈) ငှးအိၣ်ထီၣ်တံၤသကိးအတၢ်ကရၢကရိလၢကမၤစၢၤဆိၣ်ထွဲဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢအ ဘၣ်တၢ်မာနာမာယဉ်အိၣ်တလီၢ်လီၢ်လၢအတံၤသကိးတဖၣ်တက့ၢ်.

၉) ငှားအိတ်ထိပ်ကိုဖိသကိးကိုဖိအတတ်ရဲ၍တတ်ကျဲတဖၣ်ဒီးပုၤသးစၢ်အကျိၣ်ဘျီၣ်လၢကသိၣ်လိၣ်တဖၣ်လၢကမၤဘၣ်လိၣ်ဘၣ်စးတတ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအဘၣ်စၢၤတက့ၢ်.

၁၀) ငှားအိတ်ထိပ်လိၣ်တတ်မၤလိၣ်လၢအဘၣ်ယးဒီးတတ်ဘၣ်ဂံၢ်ဂုၢ်ဒီးတတ်ဂုၢ်လိၣ်ဘျီၣ်လိၣ်သးအတတ်စံၣ်ညီၣ်တတ်အဂ့ၢ်အကျိၣ်အကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲလၢကိုဖိအသးအနံၣ်ဒီးအတိၤန့ၣ်တက့ၢ်.

၁၁) မၤအါထိပ်ကိုပုၤမၤတတ်ဖိလၢကကွၢ်ထွဲတတ်လၢတတ်လိၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် ပုၤဟးကျဲအလိၣ်, ပုၤအိတ်တတ်အလိၣ်, တတ်လိၣ်ကွဲအလိၣ်ဒီးကိုတတ်လိၣ်ကွဲအလိၣ်တဖၣ် ဒးလၢပုၤလိၣ်ကွဲဖိတဖၣ်ပတ်တတ်အလိၣ်, မိထိတ်ဘးစံၣ် ဒီးတတ်ဟူးတတ်ဂဲၤလၢကိုကွၢ်ထွဲတဖၣ်-လၢကိုပုၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်လၢကိုချၢမ့ၢ်ဂ့ၢ်ဒ်သိးကိုဖိအခွဲးအယၢ်လၢကမၤနၢၤမၤယၢ်လိၣ်သးကစ့ၤလိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လိၣ်.

၁၂) ငှားပတ်ယုတ်စ့ၢ်ကိးကိုအပုၤဟ့ၣ်ကူၣ်တတ်တဖၣ် မ့တမ့ၢ်ပုၤကွၢ်ထွဲတတ်အိတ်ဆူၣ်အိတ်ချတဖၣ်ဒ်အကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲန့ၣ်တက့ၢ်.

၁၃) ငှားပတ်ယုတ်စ့ၢ်ကိးပုၤအိတ်တတ်ကဝီၤအကရၢဖိလၢ ကိၢ်ရၢၣ်တတ်ထီၣ်ဒါတတ်မၤနၢၤမၤယၢ်လိၣ်သးအတတ်ဟူးတတ်ဂဲၤပုၤန့ၣ်တက့ၢ်. (အဒိ-ကိးတတ်အိတ်ဖိၣ်ယုတ်ဒီးပုၤအိတ်တတ်ကဝီၤအကရၢဖိတဖၣ်ဒီးတဲသကိးတတ်ဂုၢ်ဘၣ်ယးကိၢ်ရၢၣ်တတ်ထီၣ်ဒါတတ်မၤနၢၤမၤယၢ်လိၣ်သးအတတ်ရဲၣ်တတ်ကျဲၤ, ငှားပတ်ယုတ်စ့ၢ်ကိးပုၤဟ့ၣ်တတ်ကစီၣ်တဖၣ်ဒ်သိးကဒးသ့ၣ်ညါပုၤဂၤလၢကိၢ်ရၢၣ်အတတ်တဒိတဒါဘၣ်ယးတတ်ထီၣ်ဒါတတ်မၤနၢၤမၤယၢ်လိၣ်သး ဒီးတတ်ဟူးတတ်ဂဲၤလၢအတြီယတ်တတ်, ဒီးငှားပတ်ယုတ်ပုၤအိတ်တတ်ကဝီၤအကရၢဖိလၢတတ်ဟူးတတ်ဂဲၤလၢကိုဒီးပုၤအိတ်တတ်ကဝီၤအတတ်ဒိတ်ထိတ်အဂီၢ် လၢကမၤအါထိပ်တတ်အလုၢ်အလၢ်လၢကထီၣ်ဒါတတ်မၤနၢၤမၤယၢ်လိၣ်သးအဂီၢ်န့ၣ်လိၣ်.

တတ်ရၢလိၣ်/တတ်စဲကျဲးကိၢ်ရၢၣ်အတတ်တြီယတ်တတ်ဟူးတတ်ဂဲၤလၢအထီၣ်ဒါတတ်မၤနၢၤမၤယၢ်လိၣ်သးလၢကိၢ်ရၢၣ်ကိုဖိတဖၣ်

ကိၢ်ရၢၣ်အကျဲသန့ဒီးတတ်သိတ်တတ်သီလၢအတြီယတ်တတ်မၤနၢၤမၤယၢ်လိၣ်သးအလုၢ်အလၢ်လၢကိုဖိတဖၣ်အံၤကဘၣ်တတ်စဲကျဲးအီၤလၢကိုအတတ်ကွဲးပုၤဒ်အကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲအသိး, ဒ်အမ့ၢ်သရၣ်/ပုၤမၤတတ်ဖိလိၣ်န့ၣ်တတ်, ကိုဖိအလိၣ်န့ၣ်တတ် ဒီးကိုအလိၣ်နံၣ်လိၣ်လၢတဖၣ်န့ၣ်လိၣ်. နမ့ၢ်ယုၣ်န့ၢ် ကိၢ်ရၢၣ်အကျဲသန့ဒီးတတ်သိတ်တတ်သီလၢအတြီယတ်တတ်မၤနၢၤမၤယၢ်လိၣ်သးအလုၢ်အလၢ်လၢကိုဖိတဖၣ်အလံာ်အံၤနမၤန့ၢ်အီၤသ့ဝဲလိၣ်. အါန့ၢ်အန့ၣ်, ကိၢ်ရၢၣ်အတတ်တြီယတ်တတ်မၤနၢၤမၤယၢ်လိၣ်သးအလုၢ်အလၢ်လၢကိုဖိတဖၣ်အိတ်ယုတ်ဒီးကျဲလၢအကတြီယတ်တတ်အလုၢ်အလၢ်တဖၣ်ဒီးတတ်ဟ့ၣ်တတ်ကမၣ်လၢအလုၢ်အလၢ်တဂ့ၤအယိတဖၣ်ကဘၣ်တတ်ထၢန့ၢ်အီၤလၢကိၢ်ရၢၣ်တတ်အလုၢ်အလၢ်အတတ်သိတ်တတ်သီအပုၤလၢတိၤကိးတိၤဒဲးအဂီၢ်န့ၣ်လိၣ်.

တိန်နိုင်း-ကွန်စွန်ကီး

တန်သိုင်းတန်သီနိုင်းဂံး#3410R - တန်ဒူးအိုင်းထိုင်းကျဲနိုင်းတန်လာတန်အလုအလ်အတန်သိုင်း
တန်သီလာကိုဟိုင်းကဝီအပူ

#3420R - တန်တြီယန်တန်မတံတံတန်တန်တန်လာကိုကီရိုင်းအပူ

#3420R .1 - တန်မတံတံတန်တန်လာဘိုယးဒီးမိုင်းခွါတန်

#7317R - တန်မဆူးမဆါပူကိုဖိတန်

ကီရိုင်းတန်အလုအလ်အတန်သိုင်းတန်သီ